

A fönnebbieken igyekeztem hű képét rajzolni Gyomlay úr derék kiadványának. Végezetül legyen szabad abbeli hő óhajomat nyilvánítanom: vajha a szerzőnek könyve bejutva iskoláinkba, hatná át jótékony kovásként latin tanításunkat s vinné közelebb amaz ideálhoz, melyet az Utasítások nemes buzdítása élénk tűz!

Pannonhalma.

BÓDISS JUSZTIN.

Magyar Olvasókönyv. Szerkesztette dr. *Badics Ferencz*. I. köt. A középiskolák I. osztálya számára. Bpest, 1895. Lampel R. 8-r., 212+10 l. Vásznonkötésben. Ára 1 frt 20 kr.

Magyar Nyelvtan. Mondattani alapon írta *Halász Ignác*. A közép- és polgári iskolák I. osztálya számára. Bpest, 1895. Lampel R. 8-r., 69+7 l. Vásznonkötésben. Ára 60 kr.

I. Badics könyvének megjelenését, de már az előkészületek hírére is, oly melegen fogadták a szakkörök, hogy Badics az előlegezett bizalommal: eddigi sikeres irodalmi munkásságának ezen szép jutalmával nagyon meg lehetett elégedve. S eleve kimondhatom, hogy e tudományosan s mégis a pädagogia követelményei szerint is megírt olvasókönyv nem érdemtelen az előlegezett bizalomra. Badics 74 szemelvénye, melyeket olvasókönyvében nyújt, mind tárgy, mind feldolgozás tekintetében, kevés kivétellel, valóban mintaszerű. Az anyag felosztását, valamint a könyv kiállítását illetőleg sem merülhetnek fel komoly panaszok. Első tekintetre talán sok benne a költemény; de nem szabad felednünk, hogy Badics könyve a verseket a prózánál szivesebben tanuló I. osztálynak van szánva, továbbá, hogy a közölt versek igazán a java annak, a mit a tanítás e fokán közölni lehet. Újabb kiadásában mégis elmaradhat a verses népmesék közül a Gyulai-féle «A tyúk és a farkasverem». «Az Igazság és Hamisság»-ot meg «A Kaczor-Király»-t talán jobb lenne prózai alakjukban adni, mintsem ezen részben nem költői, részben hosszasan verses formában. «Keveházát» nehéznek tartom az I. osztály számára. [Csak bánni kell vele! Szerk.] Talán elmaradhat veszteség nélkül a Kozma-féle «Dal a királyra» is és Petőfi «Kis-Kunság»-a egy későbbi osztályra hagyható, a Népköltési Gyűjt. «Juhászélet»-e pedig egyáltalában elmaradhat. A prózai olvasmányok közül az «Olymposz»-t elvont fejtegetései miatt az I. osztályra nézve nagyon is időelöttinek tartom.

Annál jelesebbek tárgy és feldolgozás tekintetében a közölt többi olvasmányok. Tárgy szerint szerzőnk nagy tért juttatott «a magyar nemzeti, sőt a szorosan vett népies elemnek» s ezt nem «kiszaggett darabokban», hanem összefüggő olvasmányokban nyújtja, a melyek inkább szemléltetően leírók, mint elvontan fejtegetők, inkább elbesz-

lők, mint szárazon elmélkedők». Helyesen tette, hogy könyve egész anyagát az iskolai év 3 időszakának megfelelően 3 igen ügyes főrésze-re osztotta. Az 1. rész magyar népmeséket és mondákat, közmondásokat, magyaros szólásmódokat és szójátékokat tartalmaz, a 2. görög-római hitregéket és hősmondákat, hún-magyar történeti mondákat, a 3. pedig hazafias költeményeket és a magyar alföld, meg a falusi élet jellemző leírásait. A költeményeket nem külön csoportba foglalta Badics, hanem tartalmi vonatkozásaik szerint osztotta be az említett 3 főcsoportba. S e gazdag és becses anyagot a legjobb forrásokból merítette szerzőnk. Főforrásai: az Arany-Gyulai-féle Népkölt. Gyűjt., Kriza Vadrózsái, Merényi Népmeséi, Benedek Székely Tündérországáa és Jókai, Baksay, Herman Ottó vonzó elbeszélései és leírásai, végül Petőfi, Tompa, Arany, Tóth K., Gyulai, Pósa költeményei. Nagyon szerencsés választásnak tartjuk a Közmondások stb. közlését ilyen felosztással: 1. melléknévi, 2. igei hasonlatok, 3. egyenlők és különbözők, 4. gazdagság és szegénység, 5. jó, rossz; sok, kevés, 6. okos, oktalan; bátor, félénk. E csoportosítás nagyon elősegíti nemcsak a synonymák értelmi megkülönböztetését, hanem a későbbi stilisztikai tárgyalást a hasonlatokról is rendkívül megkönnyíti. *A trójai háborút meg A görög császár követei Attilánál* cz. nagyobb olvasmányt is ügyesebben közli Badics, mint a többi olvasókönyv. Vannak szerzőnknek olyan szemelvényei is, melyek olvasókönyvben nála szerepelnek először és pädagogiai tapintatát itt mutatja ki legjobban, a hol, úgy szólván, eredetét nyújt.

A közölt anyag *feldolgozása* szintén dicséretreméltó, a mennyiben a tárgyuk és nyelvök miatt nehezebb olvasmányokat kellő tapintattal, nem azon változatlan eredeti alakjokban adja, hanem szükség szerint rövidít, összevon. Az anyag kellő feldolgozását mozdítják elő s viszont a szerző lelkiismeretes munkáját bizonyítják azon rövid, szövegalatti nyelvi és tárgyi magyarázatok is, melyeket Badics olvasmányaihoz csatol. Megjegyzéseim a következők:

A 3. olv. 4. jegyzetét az egész elliptikus mondatra ki kellett volna terjesztetni, mert jelen alakjában vagy sok, vagy kevés; az 5. olv. 19. jegyzetével azért nem érthetek egyet, mert a «pénzmagot» *kisebb* összegű pénzre is szokták érteni. Az 7. olv. 1. jegyzetére is azt mondom: így vagy sok, vagy kevés; 12. jegyzete pedig egészen fölösleges, mert hiszen már az I. osztályos gyerek is tudhatja, hogy mit teszen «hátraszökik»? A 8. olv. 7. magyarázatára az a megjegyzésem, hogy kissé erős a «tacsónak» az az értelmezése: hitvány kölyök, kicsinylő, megvetőszó. A 9. olv. 17. jegyzetéhez hozzá lehetne tenni =kuruzsló. A 12. olv. 26. jegyzetnek teljesebb értelmet lehetne adni, mert «sápitöz» nem csak «panaszos hangon sóhajtoz, jajgat». A 13. olv. 1. jegyzetének nem eléggé szabatos az értelmezése. A 20. olv. 7. jegyzetéhez oda lehet tenni kiegészítéskép,

hogy megfelel a magyar *ucczu*-nak. A 26. olv. 5. jegyzete nem teljes, mert egyáltalában a szűk látókörű, a korlátolt elméjű emberről is mondjuk, «nem lát tovább az orránál». Nem szabatos a 68. olv. 11. jegyzete, a 29-iket is (lőcszlábú) jobban lehetne megmagyarázni. A «csülök», úgy tudom, nem «az alsó szárcsont», hanem a szarvasmarha körme [? Szerk.] (68. olv. 9. jegy.). A 72. olv. 13. jegyzetének értelmezése teljesebb is lehetne. A «sátoros ünnep», azt hiszem, nemcsak általában «nagy ünnep», hanem keresztény értelemben: pünkösöd (72. olv. 17. jegy.). Tudtommal a hajdinának nem »fehér» (a mit nemcsak a magyarázó, hanem maga Jókai is mond), hanem *rózsaszínű* virága van; én legalább csakilyent láttam (74. olv. 7. jegy.).

Mondjunk most még e tartalmilag jó könyv kiállításáról is egy-két szót. Szövegeit, a hol teheti, illusztrációkkal kíséri Badics. Számra, igaz, hogy csak 14 a könyv összes illusztrációja, tehát körülbelül csak fele a Lehr-Riedléinek, de míg ezek csak történeti olvasmányokhoz járulnak, addig Badics a közéletiekhez is — és igen helyesen — csatolt egy-két illusztrációt: hortobágyi gúlya, ménes. Kiállításuk is kifogástalan. Csak helyeselni lehet, hogy a szerző sorszámozással kíséri végig olvasmányait, valamint azt is, hogy a jegyzeteket borgis-szal szedette a nagyon elterjedt, de rosszalandó petit-szedés helyett. De a könyv nagyon fényezett papiroসা ellen állást kell foglalnom, mert ez, kivált az estéli foglalkozásnál határozottan szemrontó; azonfelül gyengének is találtam. A könyv nyomása egészben véve kifogástalan, mert igazi sajtóhiba alig van benne, és a mi van, talán részben a tollhibák rovására írandó. Ilyen tollhibáknak tartom: zárjelek (67. l. 6. jegy.); *vezényszó* (181. l. 6. jegy.); *vízépítésztnél* (183. l. 10. jegy.); *tanterv és utasítások* (az Előszóban), holott ez utóbbiak czimek.

Mindent egybefoglalva, Badics könyve bátran odaállhat az e fajta legjobbak mellé s azért nyereségnek tartjuk tankönyvirodalmunkra. Örvendő érdeklődéssel várom folytatását.

II. Halász könyvét hasonló okokból hasonló bizalommal fogadtuk, mint a Badicsét. Pedig mondják, hogy sok iskolai nyelvtanunk van. Ez a panasz, a mennyiben ki akarja zárni a további productiót e téren, nemcsak igazságtalan, hanem káros is lenne tankönyvirodalmunk fejlődésére nézve, ha híveket tudna szerezni. Ellenkezőleg azt kellene sürgetni (s ez lenne az ideális állapot), hogy minden szaktanár saját tankönyvét használja, mivel ez lenne a garancia, hogy szakmáját átgondolta, kellőleg megértette; mert, hogy alaposan ismerje, arról már a tanári szakvizsgálat, esetleg doctoratus, gondoskodik. De mivel nem minden szakember író is, sok tanár mindig rá fog szorúlni más szerkesztette könyvre, mint tanítása segítőjére.